

*Т.О. Кольга – студентка V курсу юридичного факультету КНЕУ ім. В. Гетьмана;
науковий керівник – канд. юрид. наук, доц.
кафедри теорії та історії держави і права КНЕУ ім. В. Гетьмана О.В. Перепада*

ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ

З часу проголошення незалежності Україна приєдналася до міжнародної системи захисту прав людини, взяла на себе зобов'язання регіонального характеру, зокрема у рамках європейської системи захисту прав і основних свобод людини. Однак, проблема захисту прав людини залишається для України однією з найбільш гострих.

Як відомо, після використання всіх національних засобів правового захисту кожен згідно зі ст. 5 Конституції України має право звертатися за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних установ чи до органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна.

Слід зазначити, що Україна за кількістю скарг, поданих проти неї, посідає одне з чільних місць серед інших держав: у 2005 році – 37 350 заяв, у 2006 році – 41 000. Окрім того, кількість рішень Суду проти України також зростає з року в рік (у 2006 році у справах проти України Судом винесено 120 рішень, тоді як у 2004 році було винесено 14 рішень, 2003 році – 6, а в 2002 році – 1 рішення).

Серед основних категорій заяв, які надійшли від громадян України і були визнані Судом як потенційно прийнятні до розгляду, є заяви про надмірну тривалість проваджень у суді, застосування до обвинувачених незаконних методів ведення слідства, порушення прав під час затримання та взяття під варту, неможливість виконання рішень судів, неефективність розслідування прокуратурою скарг на катування.

Однак, проблеми виникають також і на стадії виконання рішень Суду. Так, незважаючи на те, що Конвенція була ратифікована нею ще 1997 р., у нашій державі і досі не відпрацьовано на належному рівні механізм ефективного виконання рішень Суду.

Вагомим кроком на шляху до подолання цих проблем стало прийняття 23 лютого 2006 р. Закону України “Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини” (далі – Закон), який став першим подібним законом на території Європи і отримав позитивну оцінку в Резолюції Парламентської Асамблеї Ради Європи № 1516 (2006). Однак, прийняття цього Закону не змінило та й не могло кардинально змінити наявний стан речей. При цьому слід враховувати те, що даний закон – лише один з багатьох кроків, необхідних для досягнення бажаного результату і поставленої мети.

Відповідно до Закону виконання рішення – це виплата стягувачеві відшкодування та вжиття додаткових заходів індивідуального характеру, а також вжиття заходів загального характеру. Найменш проблемними є виконання рішень Суду щодо виплати справедливої сатисфакції. У більшості випадків кошти сплачуються вчасно. У разі невчасної сплати нараховується

та сплачується пеня. За інформацією Міністерства фінансів України, протягом 2005 року з державного бюджету фактично було сплачено за рішеннями Європейського суду з прав людини 3 мільйони 200 тисяч 400 гривень.

Окрім того, на сьогоднішній день рішення Суду є підставою для порушення касаційного провадження у справі за винятковими обставинами згідно Цивільного процесуального кодексу, Господарського процесуального кодексу, Кримінально-процесуального кодексу та Кодексу адміністративного судочинства. Більше того, п. 3 ст. 10 вищезгаданого Закону прямо передбачається можливість повторного розгляду справи судом, включаючи відновлення провадження у справі, та повторного розгляду справи адміністративним органом, тобто без потреби опосередковувати його рішенням суду (тобто, додаткові заходи індивідуального характеру).

Однак, з часом Україна зіткнулася з реальними проблемами у виконанні рішень Європейського суду з прав людини. Кількість заяв та рішень Суду проти України, як уже зазначалося, зростає з року в рік. Аналіз предмету цих скарг та прийнятих щодо них рішень свідчить про наявність “системних” проблем в Україні, які потребують негайного вирішення.

Можна виділити наступні основні труднощі, пов’язані з виконанням рішень Суду в Україні. По-перше, це виявляється у реагуванні на рішення Суду Кабінетом Міністрів України та організації ним реакції на таке рішення. Суть даної проблеми полягає в тому, що, відповідно до Закону, органом, відповідальним за виконання рішень Суду, є орган, відповідальний за забезпечення представництва України в Суді і який захищає в Суді інтереси Української держави. Та, щоб організувати роботу з виконання рішення Суду, він має бути наділений вагомими повноваженнями в самій Україні. Фактично, такі повноваження Органу представництва за новим законом надані, проте проблему створює практична їх реалізація.

Ще одна структурна проблема полягає в “хронічному” невиконанні рішень українських судів. При цьому причиною невиконання більшості судових рішень є не тільки практичне недотримання певних норм, а й перепони законодавчого характеру, виявлені під час розгляду Судом гучних справ проти України. Саме на виконання рішення по цих справах Міністерство юстиції розробило низку законопроектів, які у разі їх ефективного застосування дозволять усунути порушення з боку України. Окрім того, Президентом України 27 червня 2006 року було видано Указ “Про Національний план дій із забезпечення належного виконання рішень судів”, метою якого є забезпечення захисту прав та свобод людини щодо належного виконання рішень судів. Цей план є ще однією ланкою у процесі подолання державою проблеми невиконання судових рішень в Україні.

Наведені результати аналізу свідчать про те, що для належного виконання рішень Суду в Україні вживаються відповідні заходи. Однак, вирішення системних проблем у цій сфері все ще потребує як законодавчого врегулювання, так і значного підвищення забезпечення ефективного практичного застосування законодавчих норм.